

Închisoarea

*Extras din cel de-al 2-lea Raport general,
publicat în 1992*

44. În introducere, trebuie subliniat că CPT-ul trebuie să examineze mai multe probleme când vizitează o închisoare. Bineînțeles, el acordă o atenție specială oricărei declarații privind relele tratamente asupra deținuților făcute de către personal. Oricum, toate aspectele privind condițiile de detenție dintr-o închisoare sunt importante pentru mandatul CPT-ului. Relele tratamente pot lua numeroase forme, dintre care multe ar putea să nu fie deliberate ci mai degrabă o consecință a lipsei de organizare sau a resurselor insuficiente. De aceea, calitatea vieții într-o instituție este, în totalitate, de mare importanță pentru CPT. Această calitate a vieții va depinde într-o mare măsură de activitățile oferite prizonierilor și de starea generală a relațiilor dintre prizonieri și personal.

45. CPT-ul observă cu atenție climatul dominant din cadrul unei instituții. Promovarea unor relații constructive în locul relațiilor de confruntare între prizonieri și personal va servi la scăderea tensiunii inerente oricărui mediu de închisoare și, în același timp, va reduce semnificativ probabilitatea incidentelor violente și a relelor tratamente asociate. Pe scurt, CPT-ul dorește să vadă un spirit de comunicare și de grijă care însoțește măsurile de control și supraveghere. O astfel de abordare, departe de a submina securitatea instituției, ar putea, foarte bine, să o întărească.

46. Aglomerarea este un subiect de relevanță directă pentru mandatul CPT-ului. Toate serviciile și activitățile dintr-o închisoare vor fi afectate în mod negativ dacă este necesar să se adăpostească mai mulți prizonieri decât numărul pentru care a fost creată; calitatea vieții va fi coborâtă în totalitate, în mod semnificativ. Mai mult decât atât, nivelul de supraaglomerare într-o închisoare sau într-o anumită parte a ei, poate fi astfel încât, prin el însuși, să fie inuman și degradant din punct de vedere fizic.

47. Un program de activități satisfăcător (muncă, educație, sport etc.) are o importanță crucială pentru bunăstarea deținuților. Acest lucru este valabil pentru toate instituțiile fie că au deținuți care-și execută pedeapsa, fie că se află în detenție provizorie. CPT-ul a observat că activitățile în închisorile cu detenție provizorie sunt extrem de limitate. Organizarea regimurilor de activitate în astfel de instituții, care au o rotație destul de rapidă a deținuților, nu este o problemă fățișă. În mod clar, nu poate fi vorba de programe de tratament individualizat de acest tip la care să se poată aspira într-o instituție. Oricum, deținuții nu pot fi lăsați de capul lor săptămâni, posibil luni de-a rândul, încuiați în celulele lor, indiferent de cât de bune condiții materiale ar putea fi în interiorul celulelor. CPT-ul consideră că ar trebui să se tindă ca în închisorile de detenție provizorie deținuții să-și poată petrece o parte rezonabilă a timpului (8 ore sau mai mult) în afara celulelor, angajați în activități cu scop de diferite naturi. Bineînțeles, regimul din închisorile de executarea pedepselor ar trebui să fie și mai favorabil.

48. O mențiune specială trebuie făcută privind exercițiul în aer liber. Necesitatea ca deținuților să li se permită exerciții în aer liber cel puțin 1 oră, este acceptată, în mod larg, ca o garanție de bază (preferabil să facă parte dintr-un program mai larg de activități. CPT-ul dorește să sublinieze că **tuturor deținuților fără excepție** (incluzându-i pe cei pedepsiți prin izolare) trebuie să li se ofere posibilitatea să facă exerciții în aer liber în fiecare zi. În mod egal, este evident că dotările pentru exercițiile în exterior trebuie să fie rezonabil de spațioase și, de câte ori este nevoie, să ofere adăpost împotriva intemperiilor.

49. Accesul, la momentul dorit, la toalete curate și menținerea unor standarde de igienă sunt componente vitale pentru un mediu uman.

În acest sens, CPT-ul trebuie să sublinieze că nu agreează practica utilizată în anumite țări prin care deținuții își satisfac nevoile naturale în gălețile din celulele lor (care sunt apoi golite la ore fixe). Trebuie fie puse toalete în dotarea celulelor (de preferat într-o anexă sanitară), fie să existe modalități care să permită deținuților care au nevoie de a merge la toaletă să fie eliberați din celulă fără întârziere în orice moment (inclusiv noaptea).

Apoi, deținuții trebuie să aibă un acces regulat la dotările de duș sau baie. Este de dorit ca apa curentă să fie disponibilă în interiorul celulelor.

50. CPT-ul adaugă că este în mod deosebit îngrijorat când găsește o combinație de super-aglomerare cu un regim sărac de activități și cu un acces necorespunzător la toaletă/spălătoare în aceeași instituție. Efectul cumulat al acestor condiții se poate dovedi extrem de nefast pentru deținuți.

51. De asemenea, este foarte important pentru deținuți să păstreze contacte rezonabil de bune cu lumea exterioară. Mai presus de toate, deținutului trebuie să i se dea posibilitatea salvării relațiilor lui cu familia și prietenii apropiați. Principiul de bază trebuie să fie promovarea contactului cu lumea exterioară; orice limitare a acestui contact trebuie să se bazeze în exclusivitate pe imperative serioase de securitate sau pe considerente privind resursele disponibile.

În acest context, CPT-ul subliniază necesitatea unei anumite flexibilități față de deținuții cu familii îndepărtate (care nu pot face vizite periodice) în ce privește aplicarea regulilor de vizitare și a contactelor telefonice. De exemplu, astfel de deținuți ar putea să aibă voie să acumuleze timpul de vizitare și/sau să li se ofere posibilități îmbunătățite pentru contactele telefonice cu familiile lor.

52. În mod normal, CPT-ul este atent la toate problemele particulare cu care ar putea să se întâlnească anumite categorii de deținuți, de exemplu: femeile, minorii și cetățenii străini.

53. Personalul închisorii va trebui, ocazional, să folosească forța pentru a controla deținuții și, în mod excepțional, s-ar putea să recurgă la instrumente de constrângere fizică. În mod clar, acestea sunt situații de mare risc în măsura în care privesc relele tratamente posibile asupra deținuților și ca atare necesită garanții specifice.

Un deținut împotriva căruia s-a folosit forța trebuie să aibă dreptul de a fi imediat examinat și, dacă este necesar, tratat de un medic. Această examinare trebuie realizată în afara audierii deținutului, preferabil fără să fie de față alt personal decât cel medical iar rezultatele examinării (incluzând orice declarație relevantă a deținutului și concluziile doctorului) trebuie înregistrate oficial și puse la dispoziția deținutului. În aceste cazuri rare în care utilizarea instrumentelor de constrângere fizică este necesară, deținutul în cauză trebuie supravegheat constant și adecvat. Apoi, instrumentele de constrângere trebuie îndepărtate cât mai repede posibil; acestea nu trebuie niciodată aplicate sau aplicarea lor prelungită ca pedeapsă. În sfârșit, trebuie ținut un registru care să conțină fiecare caz de utilizare a forței împotriva deținuților.

54. Procedurile eficiente de plângeri și inspecțiile în închisori reprezintă garanții fundamentale împotriva relelor tratamente. Deținuții trebuie să dispună de mijloace de recurs atât în interiorul cât și în exteriorul închisorii, incluzându-se posibilitatea de a avea acces confidențial la o autoritate adecvată. CPT-ul acordă o importanță specială vizitării periodice a fiecărei clădiri de închisoare făcute de un organism independent (de exemplu: o comisie de vizitatori sau un judecător de inspecție) având puterea de a audia (și dacă este necesar având puterea de a lua măsurile care se impun) plângerile deținuților și de a inspecta sediile instituției. Astfel de organisme pot, printre altele, să joace un rol important în aplanarea diferendelor care apar între conducerea închisorii și un anumit deținut sau deținuți în general.

55. De asemenea, este în interesul atât al deținuților cât și al personalului să se stabilească oficial și să se aplice în practică măsuri disciplinare; orice neclaritate în acest domeniu implică riscul dezvoltării sistemelor neoficiale (și necontrolate). Măsurile disciplinare trebuie să ofere deținuțului dreptul de a fi ascultat privind conținutul infracțiunii pe care este bănuțit de a fi comis-o și de a face apel la o autoritate superioară împotriva oricărei sancțiuni impuse.

Deseori există alte proceduri, în paralel cu măsurile disciplinare oficiale, prin care deținutul poate fi involuntar separat de ceilalți deținuți ca urmare a motivelor de disciplină și/sau securitate (de exemplu: ca urmare a interesului unei “bune ordini” în interiorul instituției). Aceste proceduri trebuie, de asemenea, însoțite de garanții eficiente. Deținutul trebuie informat privind motivul pentru care au fost luate măsuri împotriva lui, dacă necesitățile de securitate nu impun contrariul¹, trebuie să i se dea ocazia să-și prezinte punctul de vedere asupra problemei și să conteste măsurile luate la o autoritate privată.

56. CPT-ul acordă o deosebită atenție deținuților ținuți indiferent din ce motiv (disciplinar, ca rezultat al “periculozității” sau al comportamentului perturbant, în interesul unei investigații asupra unei crime, la cererea lor) în condiții de izolare.

Principiul proporționalității necesită găsirea unui echilibru între exigențele cazului și punerea în aplicare a regimului de izolare, care reprezintă o măsură cu posibile consecințe foarte nefaste pentru persoanele în cauză. Izolarea poate constitui, în anumite cazuri, un tratament inuman și degradant. În orice caz, toate formele de izolare trebuie să aibă cea mai scurtă durată posibilă.

Atunci când un asemenea regim este impus sau aplicat la cerere, o garanție esențială este aceea că oricând un deținut în cauză sau un funcționar al închisorii solicită în numele deținutului un doctor, acesta trebuie chemat fără nici o întârziere pentru a examina din punct de vedere medical deținutul. Rezultatele acestei examinări, incluzând o apreciere a stării fizice și mentale a deținutului cât și, dacă sunt necesare, consecințele previzibile ale menținerii în izolare, trebuie să figureze într-un raport scris pentru a fi transmise autorităților competente.

57. Transferul deținuților perturbatori reprezintă o altă practică de care CPT-ul este interesat. Anumiți deținuți sunt extrem de dificili iar transferul lor către o altă instituție poate fi uneori necesar. În orice caz, mutarea continuă a unui deținut de la o instituție la alta poate avea efecte foarte periculoase asupra stării lui psihice și fizice. Mai mult decât atât, un astfel de deținut va avea dificultăți în menținerea contactelor apropiate cu familia și avocatul lui. Efectul general al transferurilor succesive asupra deținutului poate constitui, în anumite circumstanțe, un tratament inuman și degradant.

¹ Această solicitare a fost ulterior reformulată după cum urmează: Deținutul trebuie să fie informat în scris despre motivul pentru care măsura a fost luată împotriva lui (fiind înțeles că motivele invocate pot să nu includă detalii care, din motive de securitate, nu sunt justificat aduse la cunoștința deținutului).